

Розділ Х

ХРОНІКА: ПОДІЇ З ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА Й МУЗЕЄЗНАВСТВА

Сто років тому про відкриття Музею Полтавської битви подбав Іван Францович Павловський – відомий історик-краєзнавець кінця XIX – початку XX ст., викладач Полтавського кадетського корпусу. Кошти на будівництво збирали всією міською громадою. Роботи розпочали у вересні 1907 р. І.Ф. Павловський визначив день відкриття музею 27 червня 1909 р. – день 200-річчя Полтавської битви. На святі був присутній імператор Микола II. Іван Павловський запропонував йому відвідати музей, провів екскурсію для вінченосного відвідувача та його почту (серед інших були присутні Прем'єр-міністр П. Столипін, голова III Держдуми М. Хомяков, члени імператорської родини й інші). Експозиція музею справила враження на присутніх: були зібрані унікальні експонати з імператорського Ермітажу, Рум'янцівського музею, Імператорської публічної бібліотеки, Московської оружейної палати, гравюри та портрети Карла XII та гетьмана України Івана Мазепи, музеїв Стокгольма й Києва. У жовтні 1917 – січні 1918 р. музей зазнає кількох пограбувань. Аби зберегти експозицію, І. Павловський переховує залишки експонатів у себе вдома. В 1920 р, коли був відкритий Центральний пролетарський музей Полтавщини (нині Полтавський краєзнавчий музей), передає експозицію цій установі. Державним історико-культурним заповідником «Поле Полтавської битви» музей став у 1981 р.

Урядовий кур'єр, 7 жовтня 2009 р.

29–30 вересня 2009 р. на історичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка, у м. Тетіїві та с. Галайках Тетіївського району Київської обл. науковці, краєзнавці й пам'яткоохоронці провели науково-практичну конференцію «Мистецтвознавець. Художник. Людина», присвячену 140-річчю від дня народження Степана Яремича. Подібна конференція проводилася в Україні (на пострадянському просторі загалом) уперше. Шліфування професійності в Парижі, Венеції, Лондоні, Петербурзі С. Яремич поєднав із роботою зі збирання малюнків

європейських художників минулого. Завдяки колекціонеру атрибутована не одна тисяча таких робіт. Тривалий час С. Яремич присвятив роботі в Державному Ермітажі, йому одному з перших було присвоєне звання професора цього музею. У межах проведення конференції за ініціативи та за кошти краєзнавців Київщини у с. Галайках установлена й урочисто відкрита меморіальна дошка Степанові Яремичу. Дошка «дивиться» на дорогу, якою колись прочани йшли до київських святинь. Цією дорогою з невеличкого українського села пішов до Києва й Степан Яремич – аби стати великим у світі мистецтва. Світу явився художник, який бачив свій колір, вирізняв навколо особливе, помітне тільки йому.

Культура і життя, 9-18 жовтня, 2009 р.

У Харкові з'явився пам'ятник видатному українському офтальмологу Леонарду Гіршману, який установлений на території міської клінічної офтальмологічної лікарні № 14. Подія приурочена до 100-річчя від часу заснування лікарні, яка за рішенням міської влади була збудована спеціально для Л. Гіршмана; він же першим і очолив цей медичний заклад. Скульптура пам'ятника заввишки більше двох метрів, споруджена за рахунок пожертвувань харків'ян. Скульптор – доцент Харківської державної академії дизайну і мистецтв Олександр Демченко. Постаць відомого лікаря зображена разом із вилікуваною від сліпоти дівчинкою. У відкритті пам'ятника взяли участь головний офтальмолог України Сергій Риков (Київ), а також правнучка Л. Гіршмана – Вікторія Комас-Гіршман, психолог за професією, що проживає нині в Парижі. За архівними матеріалами, що зберігаються в лікарні, професор Л. Гіршман за 60 років своєї лікарської практики прийняв майже мільйон пацієнтів. У Харкові вперше було засноване відділення опікунства для сліпих, де він вів безкоштовний прийом. Професор Л. Гіршман кілька років працював у офтальмологічних клініках Німеччини, де його й визнали провідним фахівцем свого профілю.

Урядовий кур'єр, 20 жовтня 2009 р.

Пам'ятник помідорові встановили у м. Кам'янка-Дніпровська (Запорізька обл.). Ця територія здавна славиться овочівництвом. Нова дивна прикраса районного центру з'явилася поряд із місцевим автовокзалом: кожен, хто прибуває до містечка, відразу помічає: потрапив до помідорної столиці. На споруду витратили щонайменше 10 мішків цементу та кілька літрів червоної фарби. Штучно виготовлений овоч важить понад 600 (!) кг. На п'єдесталі напис – «Слава помідору». За підтримки громадськості ініціював проект увічнення Сенйора-помідора директор ДП «Лісгосп» Г. Карпій, який доклав чимало зусиль, щоб його реалізувати.

Урядовий кур'єр, 22 жовтня 2009 р.

У с. Вереміївці Чорнобаївського району Черкаської обл., за сотні кілометрів від обласного центру, будуватиметься етнографічний музей із живими експонатами. Власне, це буде хутір за селом, який за власні гроші зводить місцевий уродженець, мистецтвознавець і художник, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка Володимир Недак. Будуючи музей просто неба «Козацькі землі України» він узяв за основу відомого літературного героя Миколи Гоголя Тараса

Бульбу і вирішив створити йому батьківщину. За 3 роки, відколи тут тривають роботи, на хуторі постали 3 відреставровані діючі вітряки, садиба старого козацького полковника, 5 комор, криниця, льохи. Всього ж на хуторі за задумом буде 15 дворів із вітряками й трьома курганами. Центральна споруда поселення – садиба самого Тараса Бульби. В хатах гончаря, конюха, бондаря, знахаря, рибалки, пасічника, коваля – житимуть люди. Полкова канцелярія виконуватиме функцію музею, де експонуватимуть одяг, рушники, народні картин, розписні й різьблені скрині та мисники, зброю, коралі й дукачі, стародруки й мапи України. Майстрів, які могли б працювати в автентичному стилі запрошують із Полтавщини. Аби з точністю відтворити будівлі, устрій та колорит козацької доби, В. Недяк ступає сотні книжок, ескізи малює сам, а експонати для музею збирає з семи років. Директор із наукової роботи, головний хранитель приватного історико-етнографічного музею «Козацькі землі України» Алла Журба пояснила, що це буде не просто музей. Люди будуть приїжджати і жити в цих будинках із повністю відтвореним інтер'єром тих давніх часів.

Урядовий кур'єр, 4 листопада 2009 р.

Пам'ятник землякам, на чий кошт у роки Великої Вітчизняної війни радянського народу була збудована ескадрилья «Колгоспник Кегичівщини», відкрився у районному центрі Кегичівка на Харківщині. Ініціатором збирання коштів тоді виступили трудівники колгоспу імені Богдана Хмельницького. Літаки ескадрильї брали участь у бойових діях, причому за роки війни жодного екіпажу не було втрачено. Списані ці літаки були лише в 50–ті роки минулого століття. За повідомленням Кегичівської райдержадміністрації, ініціатором створення пам'ятника стала місцева організація ветеранів. Жителі району також допомагали коштами. Вони зібрали понад 10 тис. грн. Пам'ятник установлено на Алеї Слави, де вже є пам'ятники «афганцям» і «чорнобильцям». На півтораметровій гранітній плиті викарбувані зображення бомбардувальників у ліке і слова «Вічна пам'ять кегичанам, які в 1943–1944 рр. зібрали кошти на будівництво десяти бомбардувальників». На Харківщині відкриті 5 нових меморіальних комплексів воїнам-визволителям, завершена реконструкція ще 60 пам'ятників і меморіалів, а також 700 обелісків

Урядовий кур'єр, 4 листопада 2009 р.

У м. Христинівка відкрито пам'ятник герою національно-визвольної боротьби XVIII ст. Івану Гонті. Семиметровий пам'ятник установлений у міському парку його імені на в'їзді в місто. Черкащина завжди була осередком національно-визвольної боротьби нашого народу за незалежність. Тут беруть початок славні козацькі традиції оборонити рідну землю, що у XVIII ст. вилилися у масштабні загальнонародні гайдамацькі повстання. Їх апогеєм стала селянська війна 1768 р., відома під назвою Коліївщина. І. Гонті судилося відіграти найвидатнішу роль в історії гайдамацького руху, який прокотився із Холодного Яру Мотронинським лісом, Жаботином, Смілянщиною, Лисянщиною, селами навколо Умані та Христинівки – загалом усією Правобережною Україною. Постаць цього славетного козацького ватажка досі привертає увагу вітчизняних і закордонних істориків. На відкритті побували гості практично з усієї України. Делегація із с. Гонтівки

Вінницької обл., де був страчений вагажок гайдамацького руху, подарувала Христинівці меморіальну дошку та землю зі свого села. На святі виступила й прапраправнучка Івана Гонти Лідія Максименко. Вона звернулася з проханням до громади району увічнити пам'ять Івана Гонти в його рідному с. Розсішки.

Урядовий кур'єр, 6 листопада 2009 р.

Інститут історії та права Миколаївського державного університету імені Василя Сухомилинського відкрив музей археології та етнографії Півдня України. Сотні його експонатів за багато років зібрали студенти і викладачі, які працюють на всіх археологічних пам'ятках області: знаменитих городищах Дикий Сад, Ольвія, Козирка, поселеннях у Розанівці Новобузького району, Анетівці та Виноградному саду Вознесенського району, Новій Одесі, Кінецьпіллі, на о. Березань й інших. Оформляли музей дві ініціативні групи. Перша, яку очолював старший викладач кафедр всесвітньої історії та археології Кирило Горбенко, готувала археологічну частину експозиції: знахідки від бронзового віку до XIV ст. Найцікавіші з них: останки людини з культових ям і реконструкції поселення Дикий Сад. Друга група під керівництвом доцента кафедри джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін Олександра Хасцького організувала краєзнавчу експозицію: предмети побуту українців, сільськогосподарські знаряддя праці, елементи народного одягу. Музей працюватиме в приміщенні Інституту історії та права постійно.

Урядовий кур'єр, 12 листопада 2009 р.

Пам'ятний знак на честь 420-річчя надання м. Коростеню магдебурзького права урочисто відкрито в цьому місті, яке нині заслужено вважається «робітничою столицею» Житомирщини. Історичний документ, що безперечно засвідчує цю знаменну подію, місцевим краєзнавцям нещодавно вдалося відшукати в російському Державному архіві давніх актів. Як виявилось, подане в 1570 р. тодішнім міським головою древнього Іскоростеня Прокопiєм Мержевицьким прохання про надання місту магдебурзького права було задоволене аж у 1589 р. Сигізмундом III, що красномовно свідчить про тривалість і бюрократизованість процесу прийняття рішень у Великому князівстві Литовському. За словами міського голови Коростеня В. Москаленка, надання магдебурзького права стало не лише закономірним визнанням особливого статусу Іскоростеня, але й поклало початок розвитку місцевого самоврядування та надало динамічного поштовху розквіту ремесел і торгівлі

Урядовий кур'єр, 13 листопада 2009 р.

У Кіровограді на початку XXI ст. знайшлися небайдужі люди, які задумали створити символ кохання у своєму місті. І придумали йому назву «Стріла Амура», яка прозоро натякає на романтичні стосунки між молодими людьми та тяглість часу. Легендарний витівник любовних пригод Амур забавлявся, поцілюючи своїми чарівними стрілами в людей, від чого ті потрапляли під дію чар кохання. Так було у давній Греції. Втіленням ідеї вічного кохання стане лава, яку незабаром установлять у центрі міста. Організатори проекту – художник-галерист Андрій Кадигроб, медіа-група «Весь Кіровоград» за підтримки обласного художнього музею влаштували благодійний аукціон на виставці «Кіровоградське Фотобієнале–2009» і зібрали кошти для виготовлення майбутнього символу. Автор майбутнього

пам'ятнику – художник Вадим Мездрін. Що витвір ковальського мистецтва буде справді гарним, підтверджують ті, кому пощастило побувати в майстерні й побачити процес його народження. Тож мине небагато часу і «Стріли Амура» стане новим штрихом на портреті древнього міста на Інгулі.

Урядовий кур'єр, 20 листопада 2009 р.

Офіційне визнання і неформальну любов публіки до артиста «одеського народу» відображена у пам'ятному знаку на честь Семена Крупніка. Його встановили 1 грудня на Соборній площі – в перші роковин від дня смерті майстра. Скульптурна композиція з'явилася на стіні будинку, в якому Семен Самойлович прожив понад 40 років – майже все своє одеське життя, котрому передували дитинство та юність у Вінниці, навчання в Москві, робота у театрі м. Челябінська. Сьогодні Одеса говорить про Крупніка як про свій символ, бренд, легенду. «Семен Самойлович пішов із життя, але не з одеської історії», – підкреслив начальник міського управління культури Роман Бондаренко. Власне, знаний Семен Самойлович не лише в Одесі. Крім більше сотні театральних ролей, у його доробку з півсотні робіт у кіно, зокрема, у таких знаменитих стрічках, як «Небезпечні гастролі», «Трест, котрий луснув», «Дежа в'ю» та «Бережіть жінок». Скульптурна композиція на розі будинку – просто данина пам'яті митцю та ще один елемент, за допомогою якого Одеса хоче затвердити свій статус культурного міста з глибокими театральними традиціями.

Урядовий кур'єр, 4 грудня 2009 р.

Напередодні Різдва у с. Плав'є Сколівського району освячений новий дерев'яний храм Св. Архистратига Михаїла, збудований у традиційному для бойківських церков стилі – тесаний із дерева, прикрашений дерев'яним різьбленням. У карпатських селах будують муровані храми, бо вони надійніші, а відомий у тутешніх краях меценат Михайло Ватагович, виходець із сусіднього с. Козьова не знехтував давніми народними традиціями й спорудив храм із дерева. Своєю архітектурою церква нагадує карпатські ялини, органічно вписується у мальовничий навколишній ландшафт і передає характер й душу горян, обдаровує теплом. Будівничих-майстрів, які зберегли традиції зведення дерев'яних сакральних споруд запросили із сусідніх сіл. Поруч, як і в давнину, збудували дзвіницю, облаштували музей народних ремесел і побуту – щоби бойки та нащадки не забували своєї минувшини, дбали про зміцнення духовності.

Урядовий кур'єр, 12 січня 2010 р.

У центральній частині Черкас, на одній із будівель поблизу міськвиконкому, з'явився музичний годинник. Його репертуар нараховує кілька мелодійних пісень. Перший музичний дарунок – щедрівки – черкашани почули вже на Різдво. На інші свята лунатимуть інші твори, в т.ч. й козацький марш. У майбутньому репертуар музичного годинника розширюватиметься. Виготовив вишуканий механізм на замовлення міської влади Київський годинниковий завод, утриманням опікуватиметься одна з банківських установ Черкас, на приміщенні якої й установлений годинник; «репертуаром» перейматиметься міська влада.

Урядовий кур'єр, 14 січня 2010 р.

Примірни́к факсимільного видання «Пересопницького Євангелія», на оригіналі якого присягають українські президенти, повернулося на малу батьківщину. До Рівненського обласного краєзнавчого музею в рамках акції «Повернення на Батьківщину» його передав предстоятель УПЦ блаженніший митрополит Володимир (Сабодан). Це видання одне з тисячного факсимільного накладу видання. Сьогодні Пересопниця – невелике село під Рівним, але в XVI ст. воно було княжим містом. Саме тут на замовлення княгині Анастасії Заславської (Гольшанської) завершилася робота над рукописом «Пересопницького Євангелія», яка тривала з 1556 до 1561 р. Цей фоліант – визначна рукописна пам'ятка староукраїнської літературної мови й мистецтва, переклад Євангелія простою, близькою до народної, мовою. І в цьому його особлива цінність. Це розкішна книга вагою понад 9 кг, написана на пергаменті; має 482 аркуші й прикрашена високохудожніми заставками й мініатюрами. Факсимільне ж видання побачило світ завдяки спільним зусиллям УПЦ та НАН України. «Його презентації та передачі музеям уже пройшли в Польщі, Канаді, Ізраїлі, Великобританії, Молдові. Тепер «Пересопницьке Євангеліє» повернулося на землю, де проходив процес його творення», – зазначив, передаючи книгу Рівненському обласному краєзнавчому музею, предстоятель УПЦ блаженніший митрополит Володимир (Сабодан). З 1947 р. «Пересопницьке Євангеліє» зберігається у фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.

Урядовий кур'єр, 16 січня 2010 р.

На території Луганського національного університету ім. Т.Г.Шевченка відкритий головний студентський храм Луганщини, який носить ім'я святої покровительки студентства – Великомучениці Тетяни. У святковий день відбулося встановлення триметрового хреста та відправлений урочистий молебень. Храм відповідає всім православним традиціям. Над його проектом трудилися студенти, адміністрація вишу, настоятель храму прот. Віктор; вплив у життя ідею побудови храму архітектор із Северодонецька. «Храм вибудуваний у класичній формі корабля, – розповідає о. Віктор. – За християнською традицією, корабель асоціюється із православною церквою, яка пливе в бурхливім життєвім морі». Загалом, храм у стані 60 % готовності. На черзі – внутрішні й опоряджувальні роботи. Планується, що в храмі буде 2 престоли: один ікони Св. Татіани, а другий – ікони Софії – Премудрості Божої. Як повідомляє прес-служба університету, будівництво храму ініційоване в 1999 р. «Союзом студентів Луганщини» – громадською організацією, яка представляє інтереси учнівської молоді всіх вищих навчальних закладів регіону.

Урядовий кур'єр, 29 січня 2010 р.

Відбулася презентація проекту музейного комплексу, який буде збудовано на території Національного історико-меморіального заповідника «Поле Берестецької битви» (с. Плюшеве Радивилівського району Рівненської обл.). Його реалізація обійдеться державі у 30 млн. грн. Комплекс матиме 2 корпуси: у південному розміщуватиметься експозиція з діорамою битви та десятьма експозиційними залами, у північному – службові приміщення, бібліотека, конференц-зал та велика виставкова зала. Між корпусами буде влаштоване склепіння, в якому проглядатимуться з двох боків монастир і пам'ятник козакам, над склепінням заплановано збудувати пере-

хід, який з'єднуватиме обидва корпуси й слугуватиме оглядовим майданчиком. А щоб нова архітектурна споруда гармонійно вписувалася в існуючий архітектурний ансамбль, музей заплановано побудувати в стилі українського бароко.

Голос України, 23 січня 2010 р.

Харків'яни увіковічили в бронзі прославленого земляка Валерія Петросова, який рік тому пішов із життя. Меморіальну дошку з написом «Генеральний директор Харківського водопроводу в 1972–2006 рр., відомий вчений, практик, народний депутат України, лауреат Державної премії УРСР, доктор технічних наук, професор, академік Валерій Петросов» із зображенням у формі медалі прикріпили на адміністративній будівлі комунального підприємства «ВТП Вода». Автор меморіальної дошки – заслужений художник України Гарник Хачатрян. У церемонії відкриття взяли участь рідні та близькі В. Петросова, а також очільники міської й обласної рад.

Урядовий кур'єр, 29 січня 2010 р

Уперше в Україні пам'ятку архітектури (до того ж національного значення) передали в концесію – палац XIX ст. в с. Тартаків Сокальського району на Львівщині. Угода укладена з приватним інвестором із Волині на 49 років. Згідно з документами, інвестор «Новосад» зобов'язується вивести старовинну будову з аварійного стану, повністю відновити і ввести в експлуатацію як туристично-відпочинковий центр. Чи побачать тепер його внутрішнє оздоблення пересічні українці? Таке запитання протягом кількох років не давало спокою представникам львівської громадськості, які не погоджувалися з передачею в концесію споруд такого рівня, пояснюючи спротив тим, що для відвідування незможними людьми такі архітектурні перлини будуть остаточно втрачені. Опоненти, у свою чергу, наполягали, що краще віддати в концесію, ніж утратити взагалі, адже щороку стан українських палаців і замків тільки погіршується. Так чи інакше, але Кабінет Міністрів 21 листопада 2009 р. вніс до переліку об'єктів права державної власності, які можуть надаватися в концесію, 2 замки та 1 палац на Львівщині (крім тартаківської перлини, це замок у с. Свірж Перемишлянського району та замок у с. Старому Пустомитівського району).

Голос України, 5 лютого 2010 р.

Ще одна бойова машина, що воювала в Афганістані, постала в музейному ряду техніки на Алеї Слави меморіального комплексу в міському парку Перемоги м. Миколаєва. Це сталося напередодні 21-ї річниці з дня виведення радянських військ із Афганістану. На переобладнання одного із основних транспортних мотострілецьких засобів – бойової машини піхоти – на музейний експонат і доставку його в обласний центр витратили більше 14 тис. грн. До речі, зразки техніки були придбані лише на спонсорські кошти й заощадження Миколаївських воїнів-інтернаціоналістів. Очільник Миколаївського обласного союзу воїнів-інтернаціоналістів і воїнів запасу Олександр Токарев, повідомив, що бойова колекція, можливо, поповниться вертольотом Мі-8. Щорічно 15 лютого до меморіального комплексу парку Перемоги з'їжджаються й сходяться тисячі людей, щоб ушанувати пам'ять загиблих, побачитися з живими бойовими побратимами.

На пам'ятному знаку викарбувані імена всіх загиблих героїв. Усього ж пройшли горнило Афганістану 3600 мешканців Миколаївської області.

Голос України, 13 лютого 2010 р.

Три дні тривали в Одесі урочистості з нагоди повторного відкриття лютерансько-євангелістської церкви імені Святого Павла. П'ять років тривала реставрація храму, котрий у пам'яті багатьох поколінь одеситів закарбувався як руїни кірхи. Ця церква була збудована в 1897 р. за проектом арх. Германа Шойррембрандта. За радянської доби використовувалася то як склад, то як спортзал. У 1976 р. тут трапилася пожежа. Поворотним у долі кірхи став 2006 р., коли до справи взялася історична батьківщина одеських німців. Із 7 млн. євро, що коштувала реставрація, 2/3 виділила влада німецької землі Баварія. Решту зібрали за рахунок благодійних внесків. В урочистостях із нагоди відкриття відновленого храму взяв участь посол Німеччини в Україні. Єпископ Німецької лютеранської євангелістської церкви в Україні Уланд Шпалінгер підкреслив, що відновлена кірха є найголовнішим богослужбним місцем українських лютеран. Її двері відчинені як для світської публіки, так і для туристів чи шанувальників органної музики.

Урядовий кур'єр, 22 квітня 2010 р.

Інформацію підготувала А.Ф. Примак